

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรการปกครองท้องถิ่น มีหน้าที่หลักส่วนหนึ่งในการจัดการศึกษาภาคบังคับ ปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีบทบาทในการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาประมาณร้อยละ 52 ของจำนวนเด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัด 427 โรงเรียน มีนักเรียน 243,043 คน มีห้องเรียน 8,009 ห้อง และมีครูทั้งสิ้น 12,996 อัตรา (กรุงเทพมหานคร สำนักการศึกษา 2536 : 1)

จากการจัดการศึกษาในอดีต กรุงเทพมหานครได้ปรับปรุงด้านคุณภาพการศึกษาตลอดมา แต่จากการประเมินผลตามแผนพัฒนาการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (2525 - 2529) พบว่า อัตราการเข้าชั้นของนักเรียนยังคงอยู่ในระดับสูงกว่าเป้าหมาย คือ เป้าหมายในแผนกำหนดจะลดอัตราการเข้าชั้นจากร้อยละ 11.87 ในปีต้นแผนให้เหลือร้อยละ 5 ในปีสิ้นแผน แต่ปรากฏว่าอัตราการเข้าชั้นในปี 2528 อยู่ในระดับร้อยละ 8.46 (สำนักการศึกษา กองวิชาการ 2529 : 2) นอกจากนี้ยังมีความแตกต่างกันในด้านคุณภาพการศึกษาของแต่ละสำนักงานเขต และถึงแม้ว่าอยู่ในสำนักงานเขตเดียวกันแต่ละโรงเรียนยังมีคุณภาพการศึกษาแตกต่างกันมาก สำนักการศึกษากรุงเทพมหานครได้พยายามแก้ปัญหาด้วยการประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาพ.ศ. 2525 เพื่อปรับปรุงส่งเสริมงานด้านวิชาการและบริหารงานตามโครงการให้เกิดประโยชน์แก่การเรียนการสอนแล้วก็ตาม ปรากฏว่าการบริหารงานในรูปของกลุ่มโรงเรียนไม่อาจพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้สมดังที่มุ่งหวัง

จากปัญหาดังกล่าว กรุงเทพมหานครจึงได้จัดตั้งศูนย์วิชาการเขตขึ้นโดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2530-2534) ซึ่งมีแนวทางในการจัดตั้งดังนี้

ปีงบประมาณ	จำนวนศูนย์วิชาการเขต	จำนวนโรงเรียนได้รับบริการ
2530	4	105
2531	5	89
2532	5	80
2533	5	75
2534	5	78
รวม	24	427

ตามแนวทางดำเนินการดังกล่าวพบว่า จากปีงบประมาณ 2530-2532 มีศูนย์-
วิชาการเขตที่ดำเนินการสมบูรณ์แล้ว 14 ศูนย์ มีโรงเรียนอยู่ในข่ายรับบริการ 274 โรงเรียน
และจะมีการจัดตั้งเพิ่มขึ้นอีก 10 แห่ง ในช่วงระยะปีงบประมาณ 2533 กับ 2534 ซึ่งจะมีจำนวน
โรงเรียนในข่ายบริการ รวมทั้งสิ้น 427 โรงเรียน

ในการจัดตั้งศูนย์วิชาการเขต สำนักงานศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้อย่างชัดเจนว่า
เพื่อต้องการให้มีส่วนในการยกระดับมาตรฐานโดยเฉพาะด้านวิชาการของโรงเรียนในสังกัดให้สูงขึ้น
โดยกำหนดอัตราการตกซ้ำขึ้นของนักเรียนทุกชั้นลงจากร้อยละ 8.5 ในปีต้นแผนพัฒนา
กรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (2530 - 2534) เป็นร้อยละ 6 ในปีสิ้นแผน แต่ปรากฏว่า
กรุงเทพมหานครยังไม่สามารถพัฒนาได้ตามเป้าหมายในอัตราส่วนที่กำหนดไว้ในแผนฯ (พจนม
ถาวรกิจ ข้าราชการศึกษา 2532) การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการเขต
น่าจะช่วยให้ทราบแน่ชัดถึงปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เพื่อจะได้พัฒนาการทำงานของศูนย์-
วิชาการเขตให้ตอบสนองภารกิจ และเจตจำนงในการพัฒนาหรือยกระดับมาตรฐานการศึกษาของ
โรงเรียนประถมศึกษาในความรับผิดชอบของกรุงเทพมหานครต่อไป

จากความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะค้นหาปัญหาและอุปสรรคใน
การดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขต เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินงานของ
ศูนย์วิชาการเขตให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับมาตรฐานงานวิชาการได้
ตรงกับสภาพและปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์วิชาการได้มากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการเขต สังกัดสำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขต สังกัดสำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการเขต สังกัดสำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่ตั้งขึ้นในปีงบประมาณ 2530-2532 จำนวน 14 ศูนย์วิชาการ
2. การปฏิบัติงานของศูนย์วิชาการเขตที่จะนำมาศึกษาในครั้งนี้จะครอบคลุมถึงบทบาทของคณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์วิชาการระดับสำนักงานศึกษา คณะกรรมการอำนวยการศูนย์วิชาการเขต และคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขต ตลอดจนประธานกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในคู่มือปฏิบัติงานโครงการศูนย์วิชาการเขต ปี 2530 - 2534 โดยศึกษาในเรื่องของแนวทางดำเนินงาน และปัญหาในการดำเนินงาน โดยมีกรอบแนวทางศึกษาดังนี้คือ
 - 2.1 ศูนย์วิชาการเขตแต่ละระดับจัดโครงสร้างระบบงานอย่างไร ทั้งในระดับสำนักงานศึกษาและระดับสำนักงานเขต
 - 2.2 แต่ละระดับมีกลไกในการปฏิบัติงานตามภารกิจที่สำนักงานศึกษากำหนดในคู่มือปฏิบัติงานศูนย์วิชาการเขตอย่างไร
 - 2.3 การดำเนินงานของศูนย์วิชาการนับตั้งแต่เริ่มตั้งศูนย์วิชาการเป็นต้นมา สามารถตอบสนองวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศูนย์วิชาการได้มากน้อยเพียงใด
 - 2.4 ในการดำเนินงานมีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การปฏิบัติงาน หมายถึง การจัดการและดำเนินงานตามหน้าที่ของคณะกรรมการ
ดำเนินงานศูนย์วิชาการ เขตที่สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร ตามที่ได้กำหนดไว้ในคู่มือปฏิบัติงาน
โครงการศูนย์วิชาการเขตและหน้าที่อื่น ตามที่คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์วิชาการระดับ
สำนักงานการศึกษา หรือคณะกรรมการอำนวยการศูนย์วิชาการเขตมอบหมาย

ศูนย์วิชาการเขต หมายถึง หน่วยงานซึ่งมีภารกิจในการพัฒนาการเรียนการสอน
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขต และดำเนินกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์
และเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้ โดยมีคณะบุคคลซึ่งได้รับการคัดเลือก/แต่งตั้งเป็นคณะทำงาน
ภายใต้การดูแลของสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร

สำนักงานการศึกษา หมายถึง องค์การของกรุงเทพมหานครที่มีหน้าที่จัดการศึกษาในระดับ
ประถมศึกษาของกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้โดยสรุปได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำการศึกษาขั้นต้น (Preliminary Study) เพื่อทราบสภาพโดยทั่วไปของ
ศูนย์วิชาการเขตให้ชัดเจนขึ้นด้วยวิธีการ ดังนี้คือ
 - 1.1 ศึกษาจากเอกสารแนวทางการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขต
 - 1.2 สอบถามจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขต เช่น
รองผู้อำนวยการสำนักงานศึกษาฝ่ายวิชาการ หัวหน้าฝ่ายแผนงาน หัวหน้าฝ่ายวิจัยและพัฒนา
การเรียนการสอน
2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดประเด็นและข้อคำถาม
3. กำหนดแหล่งข้อมูลและเครื่องมือสำหรับการวิจัย
4. สร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย
5. เก็บรวบรวมข้อมูล
6. วิเคราะห์ข้อมูล
7. สรุปผลและจัดทำรายงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล 3 แบบ คือ การศึกษาเอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

การศึกษาเอกสาร (Documentary) ได้แก่ เอกสารแนวทางการดำเนินงานของ ศูนย์วิชาการเขต แผนงาน/โครงการของศูนย์วิชาการเขต รายงานการประชุม รายงานการปฏิบัติงาน สรุปผลการประชุมสัมมนา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง (Structure Interview) ใช้สัมภาษณ์ คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์วิชาการระดับสำนักการศึกษา คำถามในแบบสัมภาษณ์มี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การดำเนินงานตามหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ตามคู่มือปฏิบัติงานโครงการ ศูนย์วิชาการเขต

แบบสอบถาม (Questionair) ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการอำนวยการ ศูนย์วิชาการเขต และคณะกรรมการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขต ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวความคิดในการวิจัย โดยยึดบทบาทของคณะกรรมการและอนุกรรมการแต่ละคณะที่ระบุในคู่มือปฏิบัติงานโครงการศูนย์วิชาการเขต แล้วใช้วิธีการสร้างเช่นเดียวกับแบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยสัมภาษณ์และรวบรวมเอกสารด้วยตนเอง เมื่อรวบรวมผลการสัมภาษณ์และข้อมูล จากเอกสารแล้วจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมมา ดังนี้

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์โดยวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ คำร้อยละ แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์เนื้อหา หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ
แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัย

แหล่งข้อมูลสำหรับการวิจัยประกอบด้วย ข้อมูลจากเอกสาร และข้อมูลจากบุคคลที่
เกี่ยวข้องกับการค้าเงินงานของศูนย์วิชาการเขต กรุงเทพมหานคร

แหล่งเอกสารข้อมูลประกอบด้วย เอกสารแนวทางการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขต
แผนและโครงการของศูนย์วิชาการเขต รายงานการประชุม รายงานการปฏิบัติงาน สรุปผลการ
ประชุมสัมมนา และอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

แหล่งข้อมูลซึ่งเป็นบุคคลจะประกอบด้วย

1. คณะกรรมการบริหารโครงการศูนย์วิชาการระดับสำนักการศึกษา ตามคำสั่ง
กรุงเทพมหานคร 972/2534 จำนวน 18 คน ใช้วิธีสัมภาษณ์

2. คณะกรรมการอำนวยการศูนย์วิชาการเขต และคณะกรรมการดำเนินงาน
ศูนย์วิชาการเขต ที่ดำเนินการตามแผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 ระหว่างปีงบประมาณ
2530-2532 ได้แก่ สำนักงานเขตบางขุนเทียน ธนบุรี หนองจอก ห้วยขวาง มีนบุรี พระนคร
บางเขน ป้อมปราบฯ และสัมพันธวงศ์ รวม 14 สำนักงานเขต โดยในแต่ละระดับจะสอบถาม
จากบุคคลต่อไปนี้

2.1 คณะกรรมการอำนวยการศูนย์วิชาการเขตจะถามศึกษาธิการเขต
ซึ่งดำรงตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการอำนวยการศูนย์วิชาการเขต และผู้ที่ทำหน้าที่เลขานุการ
คณะกรรมการอำนวยการศูนย์วิชาการเขต ศูนย์วิชาการเขตละ 2 คน รวม 28 คน

2.2 คณะกรรมการดำเนินงานศูนย์วิชาการเขต จะถามเฉพาะประธานและ
เลขานุการคณะกรรมการดำเนินงานสำนักงานเขตละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 28 คน

3. คณะอนุกรรมการกลุ่มวิชาการ และกลุ่มกิจกรรมทุกกลุ่มในคณะกรรมการ
ดำเนินงานศูนย์วิชาการเขต รวม 14 สำนักงานเขต จะถามเฉพาะประธานคณะอนุกรรมการ

ศูนย์วิชาการเขตละ 1 คน ในแต่ละศูนย์วิชาการจะมีคณะกรรมการทั้งสิ้น 15 คณะ จึงรวม
ตัวอย่างประชากรทั้งสิ้น 210 คน

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานครนำไปพิจารณา
ปรับปรุงงานในหน้าที่ของศูนย์วิชาการเขตให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต
2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้คณะกรรมการศูนย์วิชาการเขตที่ตั้งมาแล้ว
14 สำนักงานเขต นำไปใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการพิจารณากำหนดการดำเนินงานให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเป็นข้อมูลเพื่อช่วยในการกำหนดงานของศูนย์วิชาการเขตที่จะเปิดเพิ่มเติม
ในปีงบประมาณ 2533 และ 2534 ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตที่ได้จากการศึกษาวิจัย
นี้จะช่วยให้สำนักงานศึกษากำหนดนโยบายส่งเสริมงานศูนย์วิชาการเขตให้เหมาะสมสอดคล้องกับ
ปัญหาและอุปสรรคโดยตรงในการดำเนินงานของศูนย์วิชาการเขตต่อไป

ลำดับขั้นในการเสนอรายงานการวิจัย

- บทที่ 1 กล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย
ขอบเขตของการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย
และลำดับขั้นการเสนอข้อมูล
- บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรที่ศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการ
วิจัย การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 4 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
- บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ